

Gárdonyi Géza.

A magyar *falusi idill* legnagyobb költője, az egri remete, örökre eltűnt a földről, miután már hosszú évek óta eltűnt a kíváncsi földi tekintetek elől. A nagy magányosok közül valló volt, akik szivesebben társalogtak fűvekkel, fákkal, méhekkel és csillagokkal, mint az emberekkel. Erősen és mélyen szerette a magyarságot, hiszen költészetének minden gyökérszála ebből a talajból merített, de soha sem vett részt a magyar politika vásárában, a magyar, jobban mondva a pesti irodalmi élet zenebonájában. Ő — egy tiszta és nyugalmas élet szemlélődő elvonultságában, mint a középkori szerzetes a maga cellájában — „mindig hivatása csillagára nézett”, nem sokat törődött azzal, hogy mások mit csinálnak és hogy csinálják messze róle, aki mindig közelebb érezte magát Istenhez — *hiszen a szívében lakott* — mint a fővárosi színházak társalgóihoz.

Gárdonyi Gézának három kedves olvasmánya volt — saját bevallása szerint — és ezekből is az egyik Gotamo Buddha tanítása és a másik a szent biblia. Mélyen vallásos lélek volt, nem a dogmák alapján, hanem Isten szíve szerint. Mélyen vallásos lélek minden valódi költő, mert nagy hit nélkül nem lehet sem dómokat emelni, sem dalokat írni, Gárdonyi nem volt hatalmas dómok építmestere, történeti regényeiben és drámáiban is inkább *hangulatot* ad, mint történelmi távlatokat, Gárdonyi a magyar költészet szorgalmas, kitartó, szelíd és kedves méhe volt, akinek kaptárában aranyméz kapható, édes és egészséges és soha meg nem romló. (Gárdonyi nyelve csurgatótt méz, tiszta, a legtisztább magyar nyelv irodalmunkban!)

Az *idill* volt az ő igazi műfaja és ilyen idill tulajdonképpen *A bor* is, a legjobb magyar dráma. És idill *Az én falum*, első jelentős könyve, a legharmónikusabb és legbensőségesebb magyar írások egyike. A falusi tanító följegyzései ezek, aki ott él az ő népe között, részt vesz örömeiben, bujában, egy velük léleken, de kimagaslók közülük kivételes tehetsége és tudása révén. De nem hasonlít meg velük, de nem szakad el tőlük érzésben és gondolatban egészen fiatal napjáig. Ez a közösségvállalás a magyar néppel, ez a mély és erős közösség, ez adja Gárdonyi Géza írói jellemének alapvonását, eltörülhetetlen karakterét.

Gárdonyi élete fogytáig *vidéki író* maradt, nem kényszerűségből, de elhatározásból. Nagyon is jól ismerte a pesti irodalom üzleti szellemét, azt a kizsákmányoló szervezetet, amely az írói agy aranyát a maga apró pénzére akarja föl váltani. Gárdonyi szilárd volt, mert hitese ember volt, nem engedett a modern sátán kísértéseinek, hiszen egész emberi és költői lényé ellene mondott neki. Mert *költő* volt a szó legszentebb és legnemesebb értelmében, költő, akinek élete, sorsa, végzete a művészete, költő, aki a maga belső, örök törvényei szerint mézi és ábrázolja a világot és az életet és megalkotja a maga világát, amely ha nem is nagyon tág és nem is túlságosan gazdag, de az övé, a Gárdonyi Géza istenkertje egészen. Neki is meg volt a maga külön faunája és florája, a maga emberi, állati és növényi világa, akár Arany Jánosnak. És éppen olyan gyökeresen magyar, mint a Toldi írójáé, aki vele emberi természetben is meglehetősen közeli rokonságot tart.

Minden valódi költő lírikus és ez volt Gárdonyi Géza is. *Szemérmes lírikus*, aki novellái, regényei és drámái alakjain keresztül csak hangfogóval muzsikált, de akinek szíve van, az mindig kiérezte szavaiból a

szíve dobogását. És maradt utána két verses könyv, az *Április* és a *Fűzfalevél, nyárfalevél*, amelyek a modern magyar lírai költészet néhány olyan remekét rejtegetik, amelyek élni fognak, amíg az igazi poézisnek híve lesz Magyarországon. Egyszer Kosztolányival Szabadkán olvastattuk újra ezt a két verses Gárdonyit és, mint a régi magyar kritikus mondja, valószínűleg felsilkottunk gyönyörűségünkben. Azóta nem győztem felhívni a figyelmet a lírikus Gárdonyira, de az emberek (és kivált a pesti irodalmi emberek) közönye erősebb, mint az én lelkesedésem. Az egri remete ma már az egri csillagok között jár és helye üresen maradt mai irodalmunkban. Neve el nem múló értékeket idéz föl az emlékezetben és órákat, amelyeket vele töltöttünk a könyvei fölé hajolva és ezek az órák az áhitat és meghatottság legszebb órái közül valók. *Szabadság, szerelem*: e két szó önkénytelenül Petőfit juttatja eszünkbe, mint a *Vér és arany* Adyt. Gárdonyit két szó jellemzi legjobban és leghívebben: *Gyöngédség és bensőség!* Juhász Gyula.

ŐSZI KARNEVÁL A KODRÁN.

*Mindennap egy-két pernyi fénnel
Lészen csak kevesebb.*

Csak egy-két ügyis elsárgult levéllel.

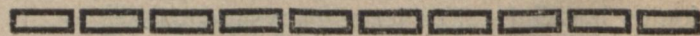
*Mit némúltok? Az eltűnt völegényről
Még álmodhattok késő Szentmihályig,
Még bálozhattok sirva eleget.*

*Zendül a zene. Az alkonyi erdőn
Végig futamlík vörösen a szél,
Egymásba kapnak táncos nyári párok.*

*S a visszaringó csend sodrán utánuk
Lassan havazza végig a völgyet
Ezer, keringő, könnyű falevél.*

(Erdély.)

Csárdy György.

* PÉRELY IMRE, az Uj Élet és számos fővárosi napilap munkatársa „Magyar Fejek” címen megjelenő rajzos könyvére előfizetéseket átvész szegedi és budapesti szerkesztőségünk (Budapest, V., Deák-tér 1. sz., II. em.) A kötet 72 oldal terjedelmű s a magyar kultúra kiválóságainak arcképeit foglalja magában. Kétféle példányban készül és pedig 1000 példány simított nyomó papíron s 300 K, azonkívül 100 példány finom merített papíron a szerző aláírásával, ára 1000 korona.

Rómer Miklós
fűszerkereskedő

Szeged,

Dugonics-tér.

Telefon 9—83.